

Зрозуміло, що вирішення зазначених проблем виходить за межі компетенції банківських установ, а тому істотно обмежує їх можливості щодо регулювання власної ліквідності. Необхідні заходи з метою покращання ситуації насамперед повинні охоплювати регулювання економічних процесів на макрорівні, що є прерогативою держави, а не окремих комерційних банків.

1. Сміт А. Теорія моральних почуттів. – М., 1997. – 351 с.
2. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку. – М.: Директмедіа Паблішинг, 2008. – 401 с.
3. Кейнс Дж. М. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей. – М.: Прогрес, 1978. – 341 с.
4. Норт Д. Інститути, інституційні зміни та функціонування економіки / Д. Норт. – М.: Почала, 1997. – 180 с.
5. Бажал Ю.М. Економічна теорія економічних змін / Ю.М. Бажал. – К.: Заповіт, 1996. – 238 с.
6. Базилевич В.Д. / В.Д. Базилевич. Економічна теорія: Політекономія. – К., 2007. – 719 с.
7. Денисенко М.П. Гроші та кредит у банківській справі / М.П. Денисенко. – К.: Алєрта, 2004. – 477 с.
8. Крупка М.І. Банківські операції / М.І. Крупка, Є.М. Андрушак, Н.Г. Пайтра; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 311 с.
9. Циганов С.А., Яншина А.М. Особливості формування ринку синдикованого кредитування у країнах із трансформаційною економікою // Фінанси України. – 2008. – №8. – С.11-19.
10. Чухно А.А. Природа сучасних грошей кредиту та грошово-кредитної політики // Фінанси України. – 2007. – №1. – С.3-16.
11. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000р. № 2121- III // Урядовий кур'єр. – 2001. – №8.
12. Жукова Н. Особливості кредитування комерційними банками суб'єктів господарювання в Україні / Н. Жукова // Банківська справа. – 2006. – №2. – С. 65–73.
13. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: // <http://www.bank.gov.ua>.
14. Шумська С.С. Банківське кредитування в умовах фінансової нестабільності / С.С. Шумська // Економіка і прогнозування. – 2009. – №3. – С. 18-35.

Отримано 26.03.2013

УДК 69.0037

К.В.ОРЄХОВА, канд. екон. наук

Харківський інститут банківської справи

Університету банківської справи Національного банку України

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Розроблено методичне забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства, яке відрізняється від існуючих виділенням груп показників, що характеризують фінансові переваги, фінансову стійкість та фінансову надійність.

Разработано методическое обеспечение оценивания финансовой безопасности предприятия. Его отличительной особенностью от существующих является выделение групп показателей, которые характеризуют финансовые преимущества, финансовую устойчивость и финансовую надежность.

The methodical provision to estimation of financial security of enterprise has been put forward. Its distinctive feature from existing methodical approaches is allotment of group indicators, which describe financial benefits, financial stability and financial soundness of enterprise.

Ключові слова: підприємство, фінансова безпека, фінансові переваги, фінансова стійкість, фінансова надійність.

Ринкові умови господарювання сприяють розвитку самостійності, економічної і юридичної відповідальності підприємств. Це обумовлює покращення якості продукції (товарів, робіт, послуг), призводить до збільшення кількості її виробництва, сприяє розвитку економічних відносин між суб'єктами господарювання, кредитними, страховими та фондowymi інститутами. Практика господарювання свідчить, що такі відносини опосередковуються рухом грошових коштів. Однак кризові явища, які виникають на державному та світовому рівнях, значно гальмують розвиток цих відносин. Насамперед, вони провокують посилення інфляційних процесів. Окрім того, дефіцит грошових коштів для операційної діяльності порушує її безперервність та безперебійність, ускладнює функціонування та фінансовий розвиток, знижує фінансову безпеку. Тому в сучасних умовах господарювання проблема забезпечення фінансової безпеки підприємств надуває особливої актуальності.

Дослідженню теоретико-методичних основ забезпечення фінансової безпеки підприємств присвячені роботи: Бланка І.О. [3], Бріггема Є.Ф. [4], Ван Хорна Д.К. [5], Ковальова В.В. [8], Савицької Г.В. [13], Шеремета А.Д. [17], Хелфферта Е. [16]. Вирішення цієї проблеми знайшло також відображення в роботах: Азаренкової Г.М. [1], Барановського О.І. [2], Єрмошенка М.М. [7], Єпіфанова А.О. [6], Терещенка О.О. [14]. В результаті їх дослідження було встановлено, що сучасні методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства мають обмежену сферу застосування, зокрема, спрямовані на визначення особливостей майнового положення, ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності та рентабельності, не зважаючи при цьому на рух капіталу та конкурентні (фінансові) переваги підприємства в ринковому середовищі – підгрунття фінансово-господарської діяльності. Відтак існує потреба в розробці інших та удосконаленні сучасних методичних підходів до оцінювання фінансової безпеки підприємства. Результати їх застосування дадуть більш повну інформацію про рівень фінансової безпеки підприємства та дозволять приймати якісно нові рішення щодо

зниження його ризикованості, підвищення ефективності та забезпечення фінансового розвитку.

Актуальність, практична значущість, недостатня розробленість та недослідженість вказаних питань зумовили вибір теми даної роботи, визначили її мету та завдання.

Метою даної роботи є розвиток теоретичних положень, наукове обґрунтування та розроблення методичних підходів до оцінювання фінансової безпеки підприємства.

Для досягнення мети в роботі було поставлено та вирішено такі завдання:

- визначити поняття «фінансова безпека підприємства»;
- обґрунтувати принципи оцінювання фінансової безпеки підприємства;
- виявити проблеми методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства;
- вибрати прийнятну для фінансових менеджерів підприємств методику оцінювання фінансової безпеки за визначеними критеріями та обґрунтувати необхідність її удосконалення;
- розробити методичне забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства.

Так, на основі практики господарювання та морфологічного аналізу підходів науковців до визначення фінансової безпеки підприємства виявлено, що основними ознаками цього поняття є: платоспроможність; ліквідність, фінансова незалежність, ділова активність, рентабельність, оптимальне співвідношення між необоротними та оборотними активами; низький рівень підприємницького ризику та ін. Це дозволило сформулювати фінансову безпеку підприємства як безперервний та адаптований до просторово-часових змін процес трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти), який характеризується фінансовою стійкістю, фінансовою надійністю та фінансовими перевагами. Відмінними рисами визначення цього поняття від існуючих є: розгляд руху капіталу в якості підґрунтя фінансово-господарської діяльності підприємства; зважування на необхідність та достатність адаптації фінансово безпечного підприємства до простору та часу; врахування основних компонентів фінансової безпеки підприємства – фінансової стійкості, фінансової надійності та фінансових переваг.

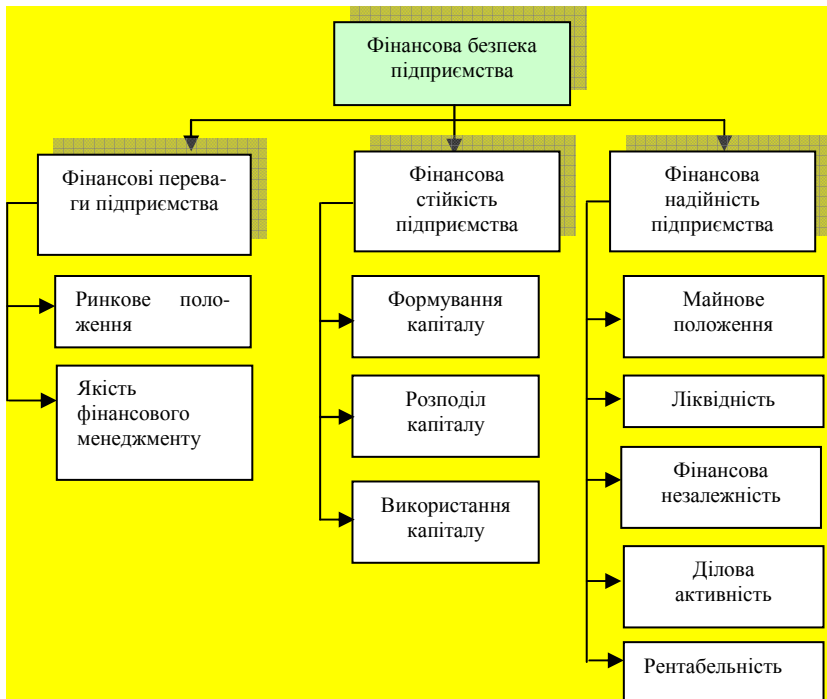
Фінансова стійкість підприємства – це безперервний та адаптований до просторово-часових змін процес трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні

ресурси, готову продукцію, грошові кошти) [15].

Фінансова надійність підприємства – це безперервний процес трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти), який характеризується майновим положенням, ліквідністю, фінансовою незалежністю, діловою активністю та рентабельністю [10].

Фінансові переваги підприємства – це позитивні відмінності фінансово-господарської діяльності підприємства від конкурентів, які вимірюється якісними фінансовими показниками та характеризують ринкове положення та якість фінансового менеджменту підприємства [9].

Вищевикладене унаочнює рисунок.

Компоненти фінансової безпеки підприємства

В роботі [15] зазначено, що основними принципами оцінювання фінансової безпеки підприємства є:

принцип прозорості – інформація про фінансову безпеку підприємства має бути доступною, до якої на сьогодні належить лише його публічна фінансова звітність;

принцип конструктивності визначається метою оцінювання фінансової безпеки підприємства (експрес- або поглиблене);

принцип системності визначається використанням системного аналізу для оцінювання фінансової безпеки підприємства;

принцип безперервності враховує, що фінансово-господарська діяльність підприємства характеризуються безперервністю;

принцип динамічності полягає в тому, що фактори зовнішнього та внутрішнього середовища впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства динамічно;

принцип об'єктивності враховує вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансову безпеку підприємства відповідно до дійсності;

принцип оптимальності спрямований на вибір найефективніших шляхів забезпечення фінансової безпеки підприємства;

принцип комплексності поєднує певні методологічні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства та враховує необхідність визначення її рівня.

В роботі [15] доведено, що сучасні методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства різняться його напрямками, ступенем їхньої деталізації, нормативними значеннями фінансових показників. Зважаючи на це було обгрунтовано необхідність пошуку прийняттого з них з точки зору фінансових менеджерів вітчизняних підприємств. Для цього було застосовано метод аналізу ієрархій, який є найбільш доречним серед сучасних методів експертних оцінок, оскільки дозволяє не тільки проранжувати методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства, а й перевірити локальні та глобальні пріоритети експертів на узгодженість між собою [12].

Враховуючи те, що згідно методу аналізу ієрархій для отримання достовірних результатів опитування кількість експертів не повинна перевищувати 7 ± 2 , для здійснення цього процесу було залучено 9 провідних фінансових менеджерів вітчизняних підприємств та були висунуті критерії, яким має відповідати обрана ними методика оцінювання фінансової безпеки – її принципи, та встановлено, що прийнятною для них є методика Міністерства фінансів України та Фонду державного майна [11].

Однак у процесі її апробації на вітчизняних підприємствах було встановлено, що вона не визначає фінансові переваги; не достатньо повно враховує результати вертикального і горизонтального аналізу балансу та фінансових результатів; не використовує вагомість фінансових показників та не дає змогу визначити інтегральний рівень фінансової безпеки підприємства. Це обумовило необхідність удосконалення при-

ійнятної для фінансових менеджерів підприємств методики оцінювання фінансової безпеки.

З урахуванням вищевикладеного, в роботі було розроблено методичний підхід до оцінювання фінансової безпеки підприємства, основними етапами якого є:

- оцінювання фінансових переваг;
- оцінювання фінансової стійкості;
- оцінювання фінансової надійності;
- інтегральне оцінювання фінансової безпеки;
- визначення типу фінансової безпеки.

Для оцінювання фінансових переваг підприємства розроблено систему показників, до якої віднесено п'ять показників ринкового положення (тривалість ділової активності, статутний капітал, кількість структурних підрозділів, кількість видів діяльності, середньооблікова чисельність штатних працівників) та три показники менеджменту підприємства (середній стаж керівної роботи посадових осіб підприємства; частка акцій, які належать юридичним особам; частка акцій, яка належить посадовим особам підприємства). За критерієм Уілкоксона, Манна та Уїтні визначено три показника, на стан яких впливає вид економічної діяльності підприємства. Це статутний капітал; чисельність штатних працівників; стаж керівної роботи посадових осіб [9].

Для оцінювання фінансової стійкості підприємства розроблено методичний підхід, який відрізняється від існуючих виокремленням показників у групи, що характеризують формування капіталу, його розподіл та використання [15].

Для оцінювання фінансової надійності підприємства розроблено методичний підхід, який відрізняється від існуючих встановленням рівнів вагомості та нормативних значень для показників майнового положення, ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності та рентабельності [10].

В таблиці наведено систему показників фінансової безпеки підприємства.

Враховуючи вищевикладене, формула для розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки підприємства матиме такий вигляд:

$$\Phi B = \Phi П + \Phi C + \Phi H, \quad (1)$$

де ΦB – комплексний інтегральний показник фінансової безпеки підприємства; $\Phi П$ – інтегральний показник фінансових переваг підприємства; ΦC – інтегральний показник фінансової стійкості підприємства; ΦH – інтегральний показник фінансової надійності підприємства.

Система показників фінансової безпеки підприємства

Показники фінансових переваг підприємства	Показники фінансової стійкості підприємства	Показники фінансової надійності підприємства
Тривалість ділової активності підприємства	Показники формування капіталу (частка власного капіталу, частка забезпечень наступних витрат та платежів, частка довгострокових зобов'язань, частка поточних зобов'язань, частка доходів майбутніх періодів)	Показники майнового положення (коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів)
Кількість структурних підрозділів підприємства		Показники ліквідності (коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності)
Кількість видів економічної діяльності підприємства	Показники розподілу капіталу (частка нематеріальних активів, частка основних засобів, частка запасів, частка дебіторської заборгованості, частка грошових коштів, частка інвестицій, частка інших активів)	Показники фінансової незалежності (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, коефіцієнт маневреності власного капіталу)
Частка акцій, що належить юридичним особам		Показники ліквідності (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, коефіцієнт маневреності власного капіталу)
Частка акцій, яка належить посадовим особам підприємства	Показники використання капіталу (доходність операційної діяльності, доходність інвестиційної та фінансової діяльності, доходність надзвичайної діяльності)	Показники ділової активності (коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, коефіцієнт оборотності основних засобів, коефіцієнт оборотності власного капіталу)
		Показники рентабельності (коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт рентабельності діяльності, коефіцієнт рентабельності продукції)

Щодо економічного змісту інтегрального показника фінансової безпеки підприємства, то він спрямований на встановлення рівня безперервності та адаптованості до просторово-часових змін процесу трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти), якщо $\Phi B \in (14; +\infty)$, то підприємство є фінансово-безпечним; $\Phi B \in [0; 14]$ – небезпечним.

Отже, в роботі вирішено важливе науково-практичне завдання щодо розвитку теоретичних положень, наукового обґрунтування та розроблення методичних підходів до оцінювання фінансової безпеки підприємства. Основні висновки та рекомендації полягають в наступному:

Розроблено методичне забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства, яке відрізняється від існуючих виділенням груп показників, що характеризують фінансові переваги, фінансову стійкість та фінансову надійність.

Розроблено методичний підхід до оцінювання фінансових переваг підприємства, який відрізняється від існуючих виділенням груп показників, що характеризують ринкового положення та менеджмент.

Розроблено методичний підхід до оцінювання фінансової стійкості підприємства, який відрізняється від існуючих виділенням груп показників, що характеризують формування, розподіл та використання капіталу.

Розроблено методичний підхід до оцінювання фінансової надійності підприємства, який відрізняється від існуючих встановленням рівнів вагомості та нормативних значень для показників майнового положення, ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності та рентабельності [10].

Таким чином, застосування розробленого методичного підходу до оцінювання фінансової безпеки підприємства сприятиме пошуку резервів забезпечення безперервного та адаптованого до просторово-часових змін процесу трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти). По-друге, це дозволить розробити заходи щодо поліпшення фінансової стійкості та фінансової надійності вітчизняних підприємств. По-третє, це дозволить надати рекомендації щодо підвищення їх ділової активності та рентабельності. По-четверте, це сприятиме пошуку найбільш дієвих способів, методів та інструментів зменшення ризикованості фінансово-господарської діяльності підприємств та ін. З іншого боку, це вимагає розроблення відповідного організаційно-економічного механізму управління фінансовою безпекою підприємства, що є предметом подальшого дослідження автора цієї роботи.

1. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин / Г.М. Азаренкова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.

2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.

3. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

4. Бригхэм Ю. Финансовый менеджмент / Ю. Бригхэм, М. Эрхардт. – СПб.: Питер, 2009. – 960 с.

5. Ван Хорн Джеймс К. Основы финансового менеджмента / Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. (мл.) Вахович. – 12-е изд. – М.; СПб.; К.: Вильямс, 2007. – 1225 с.

6. Спіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ / [А.О. Спіфанов та ін.]; за заг. ред. А.О. Спіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

7.Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К.: Нац. академія управління, 2010. – 231 с.

8.Ковалев В.В. Финансы организаций (предприятий) / В.В. Ковалев, Вит. В. Ковалев. – М.: Проспект, 2012. – 352с.

9.Орехова Е.В. Система качественных показателей финансовой безопасности предприятия / Е.В. Орехова // Новая экономика: Науч.-теор., науч.-практ., науч.-метод. журнал (Беларусь). – 2013. – № 1 (61). – С. 22-27.

10.Орехова К.В. Експрес-оцінювання фінансової надійності підприємства / К.В. Орехова // Фінансово-кредитна діяльність проблеми теорії та практики: Зб. наук. статей. – 2012. – № 2 (13). – С. 49-55.

11.Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ № 49/121 від 26.01.2001 р.; Міністерство фінансів України та Фонд державного майна України // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

12.Саати Т.Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т.Л. Саати. – М.: Радио и связь, 1993. – 320 с.

13.Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая. – Минск: ООО «Новое знание», 2010. – 688 с.

14.Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О.О. Терещенко. – 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2006. – 268 с.

15.Тридід О.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / О.М. Тридід, К.В. Орехова. – К.: УБС НБУ, 2010. – 143 с.

16.Хелферт Э. Техника финансового анализа / Э. Хелферт. – 10-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 640 с.

17.Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А.Д. Шеремет. – М.: ИНФРА-М, 2011. – 415 с.

Отримано 21.03.2013

УДК 657.42 : 657.633 : 711.8

К.П.БОРИМСЬКА, канд. екон. наук

Житомирський державний технологічний університет

Т.В.КИРИК

Фонд комунального майна в Тернопільському районі

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВИТРАТ НА УТРИМАННЯ ОРЕНДОВАНОГО МАЙНА ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ

Удосконалено методичні підходи до облікового відображення розрахунку відшкодування комунальних та експлуатаційних витрат на утримання орендованого комунального майна та витрат на ремонт та поліпшення комунального майна.

Усовершенствовано методические подходы к учетному отражению расчета возмещение коммунальных и эксплуатационных расходов на содержание арендованного коммунального имущества и расходов на ремонт и улучшение коммунального имущества.

Improved methodological approaches to accounting reflection of the calculation of the compensation utility and maintenance expenses on the maintenance of the leased municipal property and the cost of repairing and improvement of communal property.